

WŁODZIMIERZ MISIUK

SYNDESMOS I OIKOUMENE

Starając się strzec jedności ducha za pomocą
więzi (*syndesmós*), którą jest pokój

(Ef 4,3)

SYNDESMOS, Światowe Bractwo Młodzieży Prawosławnej, to obecnie jedna z największych na świecie międzynarodowych chrześcijańskich organizacji młodzieżowych. Mimo że to jedyna tego rodzaju i tej wielkości struktura w całym prawosławnym świecie, ciągle niestety bardzo mało o niej wiadomo. Nawet jeśli dostępne są jakieś informacje, często ograniczają się do bardzo ogólnych albo też szczątkowych danych, które nie odzwierciedlają powagi, rozmiarów i zakresu działalności, znaczenia i możliwości tej organizacji. W związku ze zbliżającym się jubileuszem pięćdziesięciolecia powstania SYNDESMOS-u przygotowywane jest obszerne studium, obejmujące wszystkie wymienione zagadnienia¹ Zanim jednak ukaże się drukiem, spró-

Włodzimierz MISIUK – absolwent Sekcji Teologii Prawosławnej Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie i St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary w Nowym Yorku (M.Th.). W okresie 1989-1995 był członkiem Zarządu, a w latach 1996-1999 sekretarzem generalnym SYNDESMOS. Do 1996 r. wykładowca w Wyższym Prawosławnym Seminarium Duchownym w Warszawie oraz koordynator Wschodnioeuropejskiego Programu Światowej Federacji Studentów Chrześcijan (WSCF Eastern Europe Programme). Adres do korespondencji: vgm@bianet.com.pl.

¹ W Instytucie Teologicznym św. Włodzimierza w Nowym Yorku powstała, co prawda, wspaniała praca magisterska Jaany Tiensu, poświęcona historii i znaczeniu SYNDESMOS-u, jednak w czasie, gdy była przygotowywana (na początku lat osiemdziesiątych), nie były dostępne istotne materiały archiwalne dotyczące początków i bardzo ważnego, wstępnego okresu rozwoju Bractwa. Archiwa „ugrzęzły” w ogarniętej wojną domową wieloletniej siedzibie Sekretariatu Generalnego w chrześcijańskiej dzielnicy Bejrutu. Po wieloletnich, usilnych staraniach trafiły ponownie, w wyniku spotkania Rady Administracyjnej Bractwa w Bejrucie i Damaszku w marcu 1997 r., do Sekretariatu Generalnego, rezydującego wówczas w Białymstoku.

buję pokrótce, przed omówieniem zapowiadanych w tytule związków SYNDESMOS-u z ekumenizmem, przedstawić genezę, historię i strukturę organizacyjną, jak również cel istnienia i zakres bieżącej działalności tego młodzieżowego Bractwa.

I. GENEZA

Mimo że formalne powstanie SYNDESMOS-u przypada na początek lat pięćdziesiątych ubiegłego stulecia, geneza jego powstania sięga o wiele głębiej. Na podstawie przechowywanej w archiwach korespondencji między założycielami SYNDESMOS-u Emmanouil Koumbarelis, jeden z jego byłych prezydentów, który pracuje nad historyczną dokumentacją Bractwa, stwierdza, iż pod uwagę trzeba wziąć przynajmniej trzy bardzo ważne, szerokie i brzemienne w skutki procesy geopolityczne, które pośrednio przyczyniły się do jego powstania²

Stopniowy rozpad imperium ottomańskiego spowodował powstanie nowych struktur – państw narodowych, tworu obcego tradycji prawosławnej, która rozwijała się za czasów cesarstwa bizantyńskiego. Konsekwencją tego procesu było utworzenie nowych, wyodrębnionych w poszczególnych państwach narodowych patriarchatów i autokefalicznych Kościołów prawosławnych. Powodowana zmianami politycznymi i pogarszającą się sytuacją ekonomiczną emigracja prawosławnych mieszkańców Wschodniej, Środkowej i Południowej Europy oraz Bliskiego Wschodu do Europy Zachodniej, obu Ameryk, Australii i Afryki diametralnie rozszerzyła geograficzny zasięg prawosławia i „typowo” Wschodnie chrześcijaństwo rozproszyło się po całym świecie. Wbrew zasadom prawosławnej misji i eklezjologii, tworzone od nowa struktury kościelne zachowywały swój narodowy charakter, przez co izolowały się od nowego, nieznanego i często uważanego za wrogie środowiska. Co więcej, rewolucja październikowa 1917 r. i utworzone wkrótce totalitarne reżimy krajów Europy

² E. K o u m b a r e l i s. *Introduction to the History of SYNDESMOS*, nie publikowany dotychczas referat wygłoszony w czasie konsultacji liderów prawosławnych organizacji młodzieżowych organizowanej przy wsparciu ze strony ŚRK w pięćdziesiątą rocznicą spotkania grupy dwudziestu ośmiu młodych prawosławnych, które zapoczątkowało proces tworzenia Bractwa. Na temat jubileuszowego spotkania zob. artykuł H. B o s a w „SYNDESMOS News” 13:1999 No. 2 (Summer) s. 10-11, 20.

Wschodniej spowodowały długotrwałą izolację ich mieszkańców od prawosławia w innych częściach świata³

Relacje (czy raczej ich brak) między nowo powstałymi narodowościowymi jurysdykcjami w tzw. prawosławnej diasporze stanowiły dopełnienie obrazu praktycznego rozkładu panprawosławnej jedności. „Jedynie Głowie Kościoła, Panu naszemu Jezusowi Chrystusowi, i Duchowi Świętemu możemy przypisywać zachowanie eucharystycznej jedności między wszystkimi lokalnymi Kościołami prawosławnymi”⁴

Ta krytyczna sytuacja wymagała usilnych starań i działań zmierzających ku odtworzeniu jedności naruszonej przez nową rzeczywistość geograficzną i polityczną. Już przed II wojną światową organizowane były liczne spotkania, które gromadziły przedstawicieli różnych prawosławnych Kościołów lokalnych. Największe i najbardziej charakterystyczne z nich to zorganizowana w 1930 r. w Tesalonikach wszechprawosławna konferencja poświęcona młodzieży i Kongres Prawosławnych Pedagogów, który odbył się w 1936 r. w Bazylei. Wojna przerwała ten dobrze zapowiadający się cykl spotkań, ale jednocześnie odegrała rolę katalizatora. Lata powojenne to okres powstawania wielu organizacji zarówno świeckich, jak i kościelnych. Doświadczenie wojennej pożogi zniszczenia pobudziło potrzebę jednoczenia się i łączenia sił na różnych szczeblach odradzającego się życia. To nie przypadek, że w tym właśnie czasie powstaje Organizacja Narodów Zjednoczonych i Światowa Rada Kościołów (ŚRK; ang. WCC) z ich różnorodnymi, wyspecjalizowanymi programami współpracy.

II. HISTORIA

W tej właśnie atmosferze jednoczenia się, łączenia sił i środków, podczas spotkań, które prowadziły do utworzenia i umocnienia nowych struktur i organizacji, doszło do kilku niezwykle ważnych, brzemiennej w skutki spotkań prawosławnych uczestników tych historycznych wydarzeń. W lipcu 1947 Druga Światowa Konferencja Młodzieży Chrześcijańskiej zgromadziła w Oslo 45 młodych przedstawicieli lokalnych Kościołów prawosławnych. Podczas nieformalnych spotkań w kularach dyskutowali m.in. o potrzebie stworzenia

³ K o u m b a r e l i s. *Introduction* s. 3.

⁴ Tamże s. 2.

platformy kontaktów między nielicznymi jeszcze wówczas prawosławnymi ruchami i organizacjami młodzieżowymi. Podobne spotkania i dyskusje miały miejsce w 1948 r. w Amsterdamie, podczas Pierwszego Zgromadzenia Generalnego ŚRK. Co więcej, utworzona wówczas Komisja Departamentu Młodzieży wyraziła chęć nawiązania partnerskiej współpracy z prawosławną organizacją młodzieżową, która obejmowałaby wszystkie jurysdykcje prawosławne. W skład Komitetu weszli trzej młodzi prawosławni: o. Alexander Schermann (Francja) jako vice-prezydent oraz George Khodre (Syria/Francja) i Nikos Nissiotis (Grecja/Szwajcaria) jako członkowie.

Już we wrześniu tego samego roku Departament Młodzieży ŚRK otrzymał oficjalną informację o spotkaniu prawosławnej młodzieży na Zgromadzeniu w Amsterdamie i omawianej tam potrzebie zwołania Międzynarodowej Konferencji Młodzieży Prawosławnej. Z myślą o starannym przygotowaniu poważnej konferencji prawosławni członkowie Komisji Departamentu Młodzieży podjęli się przygotowania i przeprowadzenia wstępnej Międzynarodowej Konsultacji Młodzieżowej, która odbyła się już 8-13 stycznia 1949 r. w Instytucie Ekumenicznym w Bossey. Uczestniczyło w niej 28 przedstawicieli młodzieży prawosławnej z dziewięciu krajów świata. Jej tematem była prawosławna teologia, ekumenizm i życie młodzieży w Kościele.

Rezultatem tego historycznego wydarzenia⁵ było powołanie specjalnej komisji, która miała czuwać nad realizacją postanowień i zaleceń konsultacji, jak również służyć kontynuacji rozpoczętego dzieła. Uczestnicy spotkania byli zgodni co do tego, że „wszystkie prawosławne ruchy młodzieżowe ze wszystkich autokefalicznych Kościołów prawosławnych powinny być w bezpośrednim kontakcie w celu duchowego umocnienia i wzajemnej wymiany doświadczeń” Wśród propozycji znalazły się m.in.:

- organizacja wzorowanych na spotkaniu w Bossey corocznych międzyprawosławnych konferencji młodzieżowych;
- publikacja przeglądu;
- uczestnictwo przedstawicieli organizacji młodzieżowych z zagranicy w organizowanych w danym kraju dorocznych spotkaniach;

⁵ „It is no small thing for 28 Orthodox youth from nine different countries to gather together abroad. Indeed, this happened in Geneva, from 8 to 13 January. Five days, immersed in an indescribable atmosphere of the One Church of Christ. All Orthodox. Every morning Divine Liturgy in Arabic Greek and Russian. In the evening, compline. A continuous state of prayer and dedication, creating a sacred environment within which many difficult discussions were taking place in a wonderful way” – pisał 25-letni wówczas Nikos Nissiotis. Cyt. za: K o u m b a r e l i s. *Introduction* s. 1.

- inauguracja dnia modlitwy w intencji młodzieży prawosławnej;
- wymiana poglądów i korespondencji⁶

Z inicjatywy Paula Evdokimova we wrześniu 1952 w Sèvres pod Paryżem obradowała Pierwsza Konferencja Młodzieży Prawosławnej w Europie Zachodniej. Nie zachował się tekst sprawozdania z tego spotkania, ale z rozmów z żyjącymi do dzisiaj jego uczestnikami i pochodzących z 1956 r. zapisków Nikosa Nissiotisa wynikałoby, iż poczęta trzy lata wcześniej w Bossey idea międzynarodowej federacji prawosławnych organizacji młodzieżowych na tym właśnie spotkaniu doczekała się urzeczywistnienia. To tutaj powołano komisję odpowiedzialną za przygotowanie konstytucji stowarzyszenia i tutaj po raz pierwszy zabrzmiała jego zaproponowana przez Nikosa Nissiotisa nazwa – biblijny termin *syndesmós* (Ef 4, 3), tłumaczony na język polski jako „więź” „jednia” lub „spójnia”. Druga Konferencja Młodzieży Prawosławnej w Europie Zachodniej, która odbyła się ponownie w Sèvres w kwietniu 1953 r., uważana jest powszechnie za pierwsze Zgromadzenie Generalne SYNDESMOS-u. Uczestniczyło w nim pięćdziesięciu młodych ludzi różnej narodowości i jurysdykcyjnej „przynależności”. Młodzi Finowie, Grecy, Gruzini, Hindus, Rosjanie, Rumuni, Serbowie i Syryjczycy przyjęli propozycję Konstytucji SYNDESMOS-u i dokonali wyboru jego liderów. Pierwszym prezydentem Komitetu Wykonawczego został Paul Evdokimov, funkcję sekretarza objęli John Meyendorff, młody wykładowca Instytutu św. Sergiusza w Paryżu, i zamieszkujący tam młody Serb – Marko Marković.

Jesienią tego samego roku i wiosną roku następnego powstały niezależne odgałęzienia SYNDESMOS-u w Niemczech i w Wielkiej Brytanii. W grudniu zaś odbyło się Drugie Zgromadzenie Generalne, w którym uczestniczyło trzydziestu przedstawicieli prawosławnych organizacji młodzieżowych z Bliskiego Wschodu, Europy Zachodniej oraz Finlandii i Grecji. John Meyendorff przejął prezydenturę, Marković pozostał sekretarzem, a Zgromadzenie postanowiło umocnić obecność na Bliskim Wschodzie i nawiązać kontakty z prawosławnymi w Ameryce. Kolejne Zgromadzenie, odbyte w 1956 r. w Kiffisia w Grecji, kończy okres formowania się nowej organizacji i otwiera rozdział obfitej i szerokiej, jak na owe czasy, działalności międzynarodowej. Do 1964 r. prezydentem pozostawał o. John Meyendorff, a przeniesionym do Aten Sekretariatem Generalnym kierował Efthymios Stelios, obecny wieloletni biskup asystent arcybiskupa Aten i całej Grecji. To w tym właśnie okresie

⁶ Tamże s. 4.

pośród członków SYNDESMOS-u pojawiły się pierwsze prawosławne organizacje młodzieżowe z Afryki (Egipt, Kenia, Uganda), Dalekiego Wschodu (Indie) i Ameryki Łacińskiej (Chile, Argentyna), co sprawiło że SYNDESMOS stał się prawdziwie Światowym Bractwem Prawosławnych Organizacji Młodzieżowych.

Kolejne Zgromadzenia Generalne odbywały się w Grecji (Tesaloniki 1958, Kastelli 1983), Libanie (Bejrut 1961), Finlandii (Punkaharju 1964, Valamo 1980 i 1999), Szwecji (Rattvik 1968), USA (Boston 1971 i 1989), Szwajcarii (Chambesy 1977), Wielkiej Brytanii (Effingham 1986), Rosji (Moskwa 1992) i na Cyprze (Kykko 1995).

Oprócz sporadycznych i okazjonalnych, większych i mniejszych seminariów, konferencji i międzynarodowych spotkań (o niektórych z nich mowa w materiale o działalności ekumenicznej), szczególnym przykładem działalności Bractwa są kontynuowane i rozwijane ostatnimi laty wyspecjalizowane programy tematyczne. Międzynarodowe festiwale młodzieży prawosławnej, organizowane z wielkim powodzeniem początkowo co trzy lata (Valamo 1980, Kreta 1983, Vartholomio 1985, Spetses 1988, Alexandroupolis 1991), przerodziły się w cykl dorocznych spotkań gromadzących od stu do dwustu uczestników. Najczęściej odbywają się w Grecji (1996-2000), aczkolwiek gościły je również Finlandia (1980), Francja (1993, 1998) i USA (1994).

Wobec niemożliwości zorganizowanej działalności młodzieży prawosławnej w krajach Europy Wschodniej Zgromadzenie Generalne w Bostonie (1971) postanowiło wykorzystać jedyną z oficjalnie dostępnych możliwości kontaktów, decydując o możliwości członkostwa prawosławnych szkół teologicznych⁷ Do grona „więzi” weszły niebawem wszystkie istniejące wówczas szkoły teologiczne Patriarchatu Moskiewskiego (trzy seminaria i dwie akademie) oraz fakultety teologiczne w Belgradzie, Prešovie i Sofii, jak również grupa uczelni w innych częściach świata. Spośród ponad stu rozrzuconych po

⁷ Pierwszą i przez długie lata jedyną prawosławną organizacją młodzieżową z krajów tzw. demokracji ludowej, przyjętą w poczet członków SYNDESMOS-u w 1983 r. przez Zgromadzenie na Krecie, a powstałe niespełna trzy lata wcześniej, było Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce (BMP) – z pewnych względów oficjalnie znane wówczas jako Koło Teologów Prawosławnych Szkół Teologicznych, Świeckich i Młodzieży Laickiej (KTPSTŚiML). Na następnym Zgromadzeniu Generalnym w Effingham Eugeniusz Czykwin, jeden z założycieli i drugi z kolei Przewodniczący KTPSTŚiML, został jednym z trzech Vice-Prezydentów SYNDESMOS-u. Przez dwie kolejne kadencje przedstawicielem organizacji członkowskich Regionu Europy Centralnej w Zarządzie SYNDESMOS-u, a przez następną, 1996-2000, Sekretarzem Generalnym tej organizacji był również przedstawiciel BMP w Polsce.

całym globie prawosławnych szkół teologicznych, trzydzieści cztery „należą” obecnie do SYNDESMOS-u. W czasie Zgromadzenia w Bostonie doszło do pierwszego spotkania grupy obecnych tam przedstawicieli tych szkół, a przy okazji następnego, w Chambesy, odbyła się pierwsza z organizowanych przez SYNDESMOS Międzynarodowych Konsultacji Prawosławnych Szkół Teologicznych. Okazały się one niezwykle ważną serią spotkań⁸, które zdają się prowadzić do naturalnego wyodrębnienia spośród członków Bractwa „grupy szczególnych zainteresowań” i utworzenia (przy pomocy SYNDESMOS-u i jego partnerów) Asocjacji Prawosławnych Szkół Teologicznych, rekomendowanej przez uczestników dwóch ostatnich spotkań. Pierwszy krok na tej drodze to przygotowany na podstawie własnej bazy danych, publikowane właśnie przez SYNDESMOS, *Directory of Orthodox Theological Schools*.

Zmiany polityczne w Europie Środkowo-Wschodniej otwały nowy rozdział w życiu i działalności Bractwa. Weszły doń nowe, powstałe niedawno prawosławne organizacje i ruchy młodzieżowe z krajów tego regionu i spowodowały niejako czy też raczej przyspieszyły proces organizacji cyklu intensywnych kursów szkoleniowych dla liderów tychże organizacji. Pierwszy tego rodzaju kurs, adresowany przede wszystkim do przedstawicieli nowych, pozbawionych przez długie dziesięciolecia doświadczenia kościelnej pracy z młodzieżą, odradzających się i powstających od nowa młodzieżowych struktur bractw cerkiewnych, odbył się w lutym 1992 r. w Domu św. Stefana w Cieplicach⁹. Jego gospodarzem był inicjator zorganizowanej działalności młodzieży prawosławnej w Polsce J.E. Jeremiasz (Anchimiuk), arcybiskup prawosławnej diecezji wrocławsko-szczecińskiej¹⁰. Gościnność i wsparcie ze strony lokalnych Kościołów prawosławnych i poszczególnych ich diecezji, dotacje finansowe ze strony Youth for Europe Programme Komisji Europejskiej w Brukseli, European Youth Foundation Rady Europy w Strasburgu i innych programów Wspólnoty Europejskiej umożliwiły przeprowadzenie licznych podobnych, aczkolwiek – w zależności od lokalnych potrzeb i zainteresowań – coraz bardziej wyspecjalizowanych kursów szkoleniowych w Al-

⁸ Chambesy 1977, New York 1982, Leningrad 1986, Supraśl 1989, Halki 1994, Belgrad 1997, Sankt Petersburg 1999.

⁹ Zapowiedź spotkania w „SYNDESMOS News” 9:1991 No. 4 (Autumn) s. 20.

¹⁰ W 1977 r. był jednym z uczestników Zgromadzenia Generalnego SYNDESMOS-u w Chambesy. Podczas pierwszej paschalnej pielgrzymki młodzieży prawosławnej na Świętą Górę Grabarkę w 1980 r., właśnie od niego siedemdziesięciosobowa grupka młodzieży z całej Polski usłyszała po raz pierwszy o Światowym Bractwie Prawosławnych Organizacji Młodzieżowych, a była to dla nich wówczas wiadomość „nie do wiary”

banii¹¹, na Białorusi, w Czechach i Słowacji, Finlandii, Francji, Kenii, Rosji, Rumunii i na Ukrainie. Już pierwsze tego rodzaju spotkanie pokazało, że przedstawiciele prawosławnych organizacji młodzieżowych z krajów Europy Zachodniej, Grecji czy Finlandii, dysponujący wieloletnią praktyką, nie byli jedynymi, którzy mogli dzielić się swą wiedzą i bogatym doświadczeniem. W przypadku niektórych grup kilkumiesięczne nawet istnienie i prowadzenie w miarę zorganizowanej działalności przynosiło konkretne efekty, które mogły służyć przykładem dla wszystkich pozostałych.

Inne przykłady wykorzystania organizacyjnych i logistycznych możliwości SYNDESMOS-u dla dobra określonych „grup/dziedzin specjalnej troski” to cykl organizowanych corocznie na Św. Górze Athos¹² (w latach 1996-1999 na Wałaamie¹³ i w innych monasterach) seminariów i obozów roboczych poświęconych prawosławnej duchowości i ochronie środowiska naturalnego. Specjalistyczna konferencja poświęcona bioetyce z punktu widzenia prawosławnych teologów i specjalistów tej dziedziny nauki¹⁴ miała zapoczątkować cykl podobnych sesji dotyczących najbardziej palących problemów życia we współczesnym świecie. Jeden z nich to z pewnością współczesne środki masowego przekazu informacji i ich rola w kształtowaniu świadomości (czy też jej braku) współczesnego człowieka. Niezliczone przykłady tendencyjnej, jednostronnej (dez)informacji o serii konfliktów zbrojnych na Bałkanach spowodowały przeprowadzenie wiosną 1999 r. Międzynarodowych Konsultacji Dziennikarzy Prawosławnych¹⁵ W grudniu tego roku ukazała się publikacja SYNDESMOS-u o wojnie i nacjonalizmie¹⁶

Oddzielny rozdział to organizowany w Supraślu Letni Instytut SYNDESMOS-u. W latach osiemdziesiątych Bractwo Młodzieży Prawosławnej w Polsce bardzo aktywnie uczestniczyło w początkowym stadium rekonstrukcji

¹¹ Informacja o pierwszym kursie szkoleniowym w tym kraju zamieszczona w „SYNDESMOS News” 10:1995 No. 3-4 (Winter) s. 23.

¹² Por. sprawozdanie z piątego z kolei obozu *Orthodox Spirituality and Ecology* zamieszczone w „SYNDESMOS News” 13:1999 No. 2 (Summer) s. 17-19.

¹³ *Restoring Valaam Monastery's Natural and Spiritual Beauty*. „SYNDESMOS News” 12:1997 No. 1 (Spring) s. 13.

¹⁴ Jedną z prezentacji Konferencji to wykład o. Johna B r e c k a pt. *Bioethical Dilemmas and Orthodoxy*, opublikowany w „SYNDESMOS News” 12:1998 No. 2 (Spring 1998) s. 5-10.

¹⁵ „SYNDESMOS News” 13:1999 No. 2 (Summer) s. 1-2.

¹⁶ *For the Peace From Above, An Orthodox Resource Book on War, Peace and Nationalism*. Ed. H. Bos, J. Forest. Białystok: SYNDESMOS 1999.

wzniesionej w 1508 r., a zniszczonej w lipcu 1944 r. cerkwi Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny. W organizowanych przez Bractwo obozach roboczych uczestniczyły również grupy młodzieży i studentów z Landesjugendpfarramt der Evangelische Kirche in der Pfalz. Przy współpracy z Ekumeniczną Radą Młodzieży Europy (EYCE) zorganizowano też roboczy obóz ekumeniczny w jeszcze bardziej międzynarodowym składzie. Kontakty między jego uczestnikami trwają do dzisiaj, a praca młodych Niemców przy odbudowie zabytkowej świątyni, wysadzonej w powietrze przez wycofujące się oddziały Wehrmachtu, zaowocowały regularną, kontynuowaną do dzisiaj, coroczną wymianą grup młodzieży między obu krajami. Reakcją Bractwa na podjętą we wrześniu 1993 r. decyzję rządu RP o zwrocie znacjonalizowanych po wojnie budynków supraskiej Ławry Kościołowi prawosławnemu była chęć przeprowadzenia międzynarodowych roboczych obozów młodzieżowych przy restauracji zabudowań, które po latach użytkowania przez miejscowy Zespół Szkół Mechanizacji Rolnictwa były w opłakanym, delikatnie rzecz ujmując, stanie. Zaproszony do współpracy SYNDESMOS umieścił obóz w Supraślu w kalendarium międzynarodowych spotkań i na planowany następnego lata obóz zgłosiło się niespełna stu chętnych z kilkunastu krajów całego świata. W związku z zaskarżeniem decyzji rządu w Naczelnym Sądzie Administracyjnym do przekazania budynków nie doszło, a obóz roboczy przerodził się w zorganizowane naprędce seminarium i kurs szkoleniowy. Decyzja kolejnego gabinetu spowodowała podobny proces, a ponowne zaskarżenie tejże decyzji zmusiło organizatorów do takiego samego manewru organizacyjnego. Nagłe zmiany planów i ich przyczyny trzeba było wyjaśnić nie tylko uczestnikom niedoszłych obozów, co znalazło odzwierciedlenie w publikacjach SYNDESMOS-u¹⁷ Rok później, chcąc uniknąć kolejnych przykrych niespodzianek ze strony kurii rzymskokatolickiej w Białymstoku¹⁸ i w pełni wykorzystać

¹⁷ *Discussion on the Future of the Historic Monastery in Suprasl* „SYNDESMOS Journal. A Journal of Orthodox Unity, Witness and Renewal” 1:1995 s. 8. Sprawozdanie z „pierwszego wydania” Instytutu latem 1996 r. zamieszczone w „SYNDESMOS News” 12:1997 No. 1 (Spring) s. 9.

¹⁸ Nie była, niestety, osamotniona w swych staraniach i odkrywczej argumentacji na rzecz rzymskiej przynależności monasteru. W czerwcu 1994 r. w Białymstoku odbyło się spotkanie Komitetu Wykonawczego WSCF. Uczestniczyło w nim 36 przedstawicieli wszystkich Regionów Federacji. W programie były oczywiście spotkania z przedstawicielami największych chrześcijańskich wspólnot wyznaniowych. Po wizycie w ChAT w Warszawie, w kościele św. Stanisława Kostki odbyło się spotkanie poświęcone Kościołowi rzymskokatolickiemu i jego działalności ekumenicznej w Polsce. Odpowiadając na pytanie o relacje z Kościołem prawosławnym w Polsce prowadzący spotkanie ks. Wiesław Niewęglowski wspominał o zakłóceniach popraw-

nagromadzone w ten sposób doświadczenie, spotkanie w Supraślu od początku planowane było jako Letni Instytut SYNDESMOS-u, który stał się stałym i bardzo ważnym punktem w programie działalności Bractwa w tym regionie. Dla grupy kilkudziesięciu młodych ludzi z kilkunastu krajów był m.in. wyjątkową okazją bezpośredniego spotkania z przedstawicielami prawosławnej młodzieży z „egzotycznych” zakątków świata – Syrii, Libanu, Indii, Egiptu i Albanii.

Podsumowując pokrótce przedstawioną działalność SYNDESMOS-u, można stwierdzić, iż rozbudzona świadomość odpowiedzialności za Kościół doprowadziła to tego, że dzięki prawosławnej młodzieży w latach pięćdziesiątych XX wieku doszło do reaktywacji prawosławnych działań misyjnych na całym świecie; w latach sześćdziesiątych młodzi prawosławni poważnie podtrzymali zaangażowanie swego Kościoła w ruchu ekumenicznym; w latach siedemdziesiątych zapoczątkowali szeroką dyskusję i podjęli praktyczne działania na rzecz jedności prawosławia na świecie; w latach osiemdziesiątych pomogli zainicjować i podtrzymali eucharystyczną odnowę w Kościele.

Przykładem tego, jak powstanie i działalność SYNDESMOS-u wpłynęła na życie Kościoła prawosławnego, jest relacja o. Johna Meyendorffa ze spotkania przedstawicieli Zarządu Bractwa z Patriarchą Ekumenicznym. W połowie lat pięćdziesiątych do Konstantynopola udała się delegacja, która miała prosić Jego Świątobliwość Patriarchę o arcybiskupie błogosławieństwo dla utworzonej właśnie organizacji, obejmującej młodzież wielu lokalnych Kościołów prawosławnych. Spotkanie miało być okazją do przedłożenia Patriarsze informacji o tym, co zaszło, o planach, nadziejach i entuzjazmie młodych ludzi, którzy doświadczyli radości wzajemnego spotkania, poznania i ubogacenia. Jakież było ich zaskoczenie, gdy przyszło im składać sprawozdanie w oficjalnej oprawie audiencji wobec całego Synodu Biskupów Patriarchatu. Zdaniem o. Johna spotkanie to i wyłożona tam idea SYNDESMOS-u w znacznym stopniu przyczyniły się do zapoczątkowanych niebawem, z inicjatywy Patriarchatu Ekumenicznego, Wszechprawosławnych Konferencji. Pierwsza z nich, jak wiadomo, odbyła się w 1961 r. na wyspie Rodos.

nych odnosin, spowodowanych sporem o zabudowania klasztoru w Supraślu. Poproszony o wyjaśnienie genezy sporu stwierdził wówczas, iż katolicki pierwotnie klasztor (*sic!*) przyłączył się z czasem do zainicjowanego Unią Brzeską obrządku grecko-katolickiego (*sic!*), potem, po kasacie Unii, przejęli go prawosławni (*sic!*)... W czasie tego spotkania zajmowałem się również tłumaczeniem wszelkich wypowiedzi.

III. STRUKTURA

Na ostatnim Zgromadzeniu Generalnym Bractwa przyjęto piętnastu nowych członków, tak więc SYNDESMOS jednoczy obecnie 126 prawosławnych organizacji młodzieżowych i szkół teologicznych w 41 krajach całego świata. Biorąc pod uwagę fakt, że współpracuje i utrzymuje bliskie kontakty z równie liczną grupą nie zrzeszonych organizacji i szkół teologicznych, można stwierdzić, iż jest to największa organizacja skupiająca młodzież jednolitej chrześcijańskiej grupy wyznaniowej.

Najwyższym organem statutowym Bractwa jest zwoływane co cztery lata Zgromadzenie Generalne, w którym uczestniczą delegowani przedstawiciele wszystkich organizacji członkowskich. Jego zadania to m.in. definiowanie priorytetów działalności, decyzje odnośnie do przyjęcia nowych członków i ewentualnych zmian w statusie członkostwa, ocena działalności Rady Administracyjnej oraz wybór jej członków.

Rada Administracyjna odpowiada przed Zgromadzeniem za wszystkie przejawy działalności Bractwa w okresie między Zgromadzeniami, czuwa nad realizacją postanowień Zgromadzenia, wybiera sekretarza generalnego, nadzoruje i ocenia jego pracę. W skład Rady wchodzi ścisły Zarząd: prezydent, trzech vice-prezydentów, vice-prezydent z ramienia organizacji członkowskich z „rodziny” Orientalnych (Przedchalcedońskich) Kościołów Prawosławnych¹⁹ i sekretarz generalny (bez prawa głosu) oraz dziesięciu przedstawicieli poszczególnych Regionów SYNDESMOS-u i przedstawiciel organizacji członkowskich z Orientalnych Kościołów Prawosławnych.

Rozszerzona w ciągu ostatniej dekady regionalna struktura Bractwa spowodowana była nagłym i wielce znaczącym wzrostem liczby organizacji członkowskich SYNDESMOS-u (z 48 w 21 krajach w 1992 r. do 126 w 41 krajach obecnie) i zakresu programu jego działalności (z czterech czy pięciu do ponad dwudziestu poważnych międzynarodowych spotkań w ciągu roku). Skutkiem tego były (i ciągle są) dodatkowe utrudnienia w utrzymywaniu bezpośrednich i bliskich kontaktów między wszystkimi organizacjami członkowskimi i Sekretariatem Generalnym. Co prawda nowe, szeroko dostępne media przekazu informacji i nowe możliwości szerokiego rozwoju działalności znacznie pomagają, ale nie zawsze idą w parze z ich pełnym wykorzystaniem.

¹⁹ Pośród członków SYNDESMOS-u reprezentowane są: Kościół Koptyjski w Egipcie, Kościół Koptyjski Etiopii, Syro-Malabarski Kościół Prawosławny w Indiach.

Zarówno struktury kierownicze, jak i poszczególne organizacje członkowskie SYNDESMOS-u borykają się z ogromnymi trudnościami finansowymi.

IV SYNDESMOS I EKUMENIZM

Już z przedstawionej powyższej genezy powstania SYNDESMOS-u można wywnioskować, iż od samego początku związany był z tworzącymi się wówczas zorganizowanymi strukturami ruchu ekumenicznego. Spotkania prowadzące do utworzenia Światowej Rady Kościołów (ŚRK) posłużyły za platformę bardzo ważnych, niemożliwych wówczas w innym kontekście, międzyprawosławnych spotkań, które z czasem (stosunkowo szybko) doprowadziły do powstania organizacji skupiającej prawosławną młodzież rozproszoną po całym świecie, podzieloną geopolitycznymi i jurysdykcyjnymi barierami. Do „poczęcia” SYNDESMOS-u doszło również w ekumenicznym kontekście – pamiętne spotkanie w Instytucie Ekumenicznym w Bossey odbyło się z inicjatywy i przy wsparciu ówczesnego Departamentu Młodzieży Światowej Rady Kościołów. Młodzi prawosławni związani z tworzonymi wówczas strukturami ŚRK podtrzymywali wydłużoną „ciężę”, asystowali przy „narodzinach” i nadaniu imienia. Być może z tego właśnie względu ŚRK do dzisiaj w znacznym stopniu wspiera i podtrzymuje SYNDESMOS, traktując go poniekąd jak jedno ze swych „dzieci”. Przedstawiciele SYNDESMOS-u regularnie zapraszani są w charakterze doradców (*youth adviser*) na doroczne spotkanie Komitetu Centralnego i Zgromadzenia ŚRK. Jako przedstawiciele organizacji partnerskiej zapraszani są również do udziału w wielu różnorodnych spotkaniach i całych programach działalności. Podobnie traktowany jest SYNDESMOS przez Konferencję Kościołów Europejskich (CEC). Co więcej, w ciągu ostatnich kilku lat przedstawiciele Bractwa zapraszani byli do uczestnictwa w spotkaniach i współpracy przy przygotowywaniu Trzeciego Europejskiego Spotkania Ekumenicznego 2001, współorganizowanego przez CEC i Konferencję Katolickich Biskupów Europy. SYNDESMOS zapraszany był również do udziału w spotkaniach organizowanych przez Papieską Radę do Spraw Laikatu – vice-prezydent SYNDESMOS-u, o. John Matusiak z Chicago (USA), uczestniczył w organizowanej przez nią w 1998 r. w Watykanie światowej konferencji świeckich organizacji i ruchów kościelnych.

Wymienione dotychczas przykłady ekumenicznego zaangażowania SYNDESMOS-u mogą zapewne wydawać się nieco jednostronne – ŚRK przyczyniła się do jego powstania, pomogła w stawianiu pierwszych kroków i pod-

trzymywała w dalszej drodze, a SYNDESMOS skwapliwie korzystał z przedkładanych mu zaproszeń. Fakt, że napływało ich wiele i w niektórych przypadkach były wręcz ponawiane, aby uczestnictwo przedstawicieli Bractwa było zapewnione, może dodatkowo świadczyć o wyjątkowej pozycji SYNDESMOS-u w Kościele prawosławnym i poza nim. Nie ma bowiem drugiej tak ugruntowanej i stałej struktury, która cieszyłaby się błogosławieństwem i wsparciem zwierzchników wszystkich lokalnych Kościołów prawosławnych²⁰ oraz dysponowała stałymi kontaktami nie tylko z ich najbardziej aktywnymi i oficjalnymi przedstawicielami. W wielu wypadkach oficjalny przedstawiciel SYNDESMOS-u pojmowany był jako reprezentant młodzieży wszystkich lokalnych Kościołów prawosławnych, wyłonienie bowiem takiego przedstawiciela drogą oficjalnej międzykościelnej korespondencji, ustaleń i porozumień byłoby wielce skomplikowane.

O tym, że ekumeniczne zaangażowanie SYNDESMOS-u od samego początku jest w pełni świadome i nie pozostaje jednostronne czy też pasywne, świadczą konkretne działania i posunięcia, a przede wszystkim tworzący historię tego Bractwa ludzie. Zacznijmy od początku. Opisując spotkanie w Bossey, Nikos Nissiotis stwierdził, że:

nie miało ono charakteru teoretycznej konferencji, ale dotyczyło raczej lepszych metod współpracy i, co najważniejsze, bardziej skutecznego uczestnictwa w ekumenicznym dążeniu Kościołów. Każdy odczuwał wielką troskę o podjętą właśnie przez nas wielką odpowiedzialność, to jest braterską współpracę z młodzieżą protestanckich organizacji młodzieżowych i święte pragnienie nawiązania podobnej współpracy z młodzieżą katolicką. Jeśli jednak mielibyśmy uczestniczyć [w ruchu ekumenicznym] tylko po to, żeby stwierdzić, że uczestniczymy, aby ciągle tylko mówić o pobożnych sentymentalnych pragnieniach, nie ma takiej potrzeby. Zgodnie z wypowiedzią grupy,

²⁰ SYNDESMOS w wypowiedziach hierarchów Kościoła prawosławnego, zamieszczonych w informatorze o Bractwie i jego działalności: „For many years we have observed your efforts and visions, your worries and concerns, and I give thanks to God for His blessing and for the fruitfulness of SYNDESMOS’s activities, in which the Orthodox spirit and dynamism of youth are manifested” (Jego Świątobliwość Bartłomiej, Patriarcha Ekumeniczny). „We extend to SYNDESMOS the grace of the holy Sepulchre, wherefrom Our Lord was resurrected, with our patriarchal blessing for success in your endeavours” (Jego Eminencja Diodor, Patriarcha Jerozolimy). „We are deeply satisfied that SYNDESMOS continues to be a ‘fellowship of unity’ of the Orthodox youth all over the world, that it helps in promoting the deep understanding of the essence of the Orthodox faith among the youth... that it helps successfully the co-operation and mutual understanding among the Orthodox youth movements” (Jego Świątobliwość Aleksy, Patriarcha Moskwy). „We call the Grace of God upon your work, that it may bear fruit, and that the Orthodox youth... may witness to their faith... by the example of their Christian lives and by their prayer” (Jego Świątobliwość Pawle, Patriarcha Serbii).

która dyskutowała o ekumenizmie, naszym celem jest „dawać żywe świadectwo prawosławia”, podkreślać określone dogmaty, co do których protestanci nie mają jasnej percepcji i wpływać na nich poprawnymi sformułowaniami doktrynalnymi. Wzmóżony akcent powinniśmy kłaść na rolę Panny Maryi w naszym codziennym życiu, w rodzinie i w Kościele²¹

To nie przypadek, że pośród celów i zadań Bractwa jego Konstytucja wymienia „pomoc i wspieranie prawosławnych dążeń do osiągnięcia widzialnej jedności chrześcijan”²² SYNDESMOS organizował i współorganizował spotkania poświęcone wspólnym dążeniom do „widzialnej jedności chrześcijan” Ekumenizm pojawiał się również jako temat wielu innych, „nieekumenicznych” przedsięwzięć. Był jednym z trzech tematów spotkania w Bossey i, co znamienne, pojawiał się pośród tematów grup dyskusyjnych absolutnej większości (jeżeli nie wszystkich szesnastu) Zgromadzeń Generalnych, w których uczestniczyli również oficjalni przedstawiciele partnerskich organizacji, ruchów i struktur ekumenicznych. Oprócz wspomnianych już wcześniej Światowej Rady Kościołów (WCC) i Konferencji Kościołów Europejskich (CEC) wymienić tu należy Radę Kościołów Bliskiego Wschodu (MECC), Ekumeniczną Radę Młodzieży Europy (EYCE), Światową Federację Studentów Chrześcijan (WSCF) – w szczególności Regionu Europy i Bliskiego Wschodu – Philoxenia, Bractwo Św. Albana i Sergiusza oraz Focolare.

W niespełna pięćdziesięcioletniej historii SYNDESMOS-u można wskazać okresy szczególnego nasilenia przedsięwzięć w tej sferze aktywności. Z pewnością był to przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych oraz ostatnie dziesięciolecie XX wieku. W 1979 r. w Montgeron we Francji odbyła się konferencja „Witness and Service”, która zgromadziła ponad stu uczestników z dwunastu krajów²³ W tym właśnie czasie doszło do nawiązania bliższych kontaktów i współpracy z wymienionymi partnerami. Ich kontynuacją były ekumeniczne spotkania w Syrii (1981), Belgradzie (1987), na Krecie i w Sofii (1988) oraz organizowany wspólnie z Youth Team WCC i WSCF Regionu Europy cykl konsultacji poświęconych uczestnictwu młodzieży prawosławnej w ruchu ekumenicznym. Pierwsza z nich odbyła się w 1988 r. w Prešowie

²¹ K o u m b a r e l i s. *Introduction* s. 1-2

²² SYNDESMOS *Constitution*. W: SYNDESMOS XV *General Assembly Report*. Białystok: SYNDESMOS 1997 s. 90.

²³ *Report of the Witness and Service Conference, Montgeron France, 28 August-2 September 1979*. Helsinki: SYNDESMOS 1980.

na Słowacji²⁴ i zgromadziła dwudziestu dwóch młodych prawosławnych uczestników, którzy pochodzili z trzynastu krajów i reprezentowali jedenaście lokalnych Kościołów prawosławnych (zarówno chalcedońskich, jak i przedchalcedońskich). Podczas spotkania mówiono o potrzebie wspólnego chrześcijańskiego świadectwa wobec świata, utrudniających dążenia do widzialnej jedności przejawach prozelityzmu, braku jedności w praktycznych posunięciach lokalnych Kościołów prawosławnych oraz integralności prawosławia i ekumenizmu. Pośród rekomendacji pojawiło się wezwanie do kontynuacji współpracy z partnerami konsultacji i organizacji kolejnych spotkań²⁵. Po kilkuletniej przerwie podobne konsultacje odbyły się w Varska w Estonii (1994)²⁶ i Chambesy w Szwajcarii (1995). Ta ostatnia przeprowadzona była na najwyższym możliwym poziomie, przy pomocy prawosławnych pracowników poszczególnych działów Światowej Rady Kościołów. Ich prezentacje, wspierane ogromnym doświadczeniem, płynącym z praktycznego zaangażowania w „dążenia na rzecz widzialnej jedności chrześcijan”, zaowocowały długo oczekiwaną publikacją – rezultatem wynikających z tych spotkań rekomendacji²⁷. Anu Talvivaara i Alexander Belopopsky, byli sekretarze generalni SYNDESMOS-u, opracowali zbiór materiałów o młodzieży prawosławnej i ekumenizmie. Poświęcili go pamięci założycieli Bractwa i zasłużonych postaci prawosławia w ruchu na rzecz jedności chrześcijan, jakimi bez wątpienia byli o. John Meyendorff, Nikos Nissiotis i o. Aleksander Schmemmann.

Mówiąc o publikacjach wymienić trzeba zapoczątkowaną w 1996 r. serię drukowanych przy współpracy SYNDESMOS-u i ŚRK raportów ze spotkań ekumenicznych, w których uczestnictwo i głos prawosławnych były szczególnie ważne²⁸. Sygnowaną przez obie organizacje pozycją jest również książka

²⁴ Tekst *Communique* zamieszczony w *Orthodox Youth and Ecumenism*. Ed. A. Belopopsky, A. Talvivaara. Białystok: SYNDESMOS/WCC 1998 s. 102-106.

²⁵ „6) A co-ordination committee should be set up with representatives from SYNDESMOS, WSCF and the WCC Sub-Unit on Youth to follow up the present meeting, and to see how our work together can be continued” Pośród rekomendacji znalazły się również następujące propozycje: „5) Local SYNDEMOS movements should be encouraged to participate in local ecumenical activities and to join WSCF. [...] 9) SYNDESMOS should explore possibilities of contacts with Roman-Catholic youth and student movements on the international level” (tamże s. 106).

²⁶ Dokument końcowy zamieszczony tamże s. 107-110.

²⁷ Wymieniona wyżej *Orthodox Youth and Ecumenism*.

²⁸ *The Ecumenical Movement, the Churches and the World Council of Churches. An Orthodox contribution to the reflection process on „The Common Understanding and Vision of the WCC”* Red. G. Lemopoulos. Geneva-Białystok: WCC/SYNDESMOS 1996.

byłego zastępcy sekretarza generalnego ŚRK, Todora Sabeva, dotycząca prawosławnego zaangażowania w ruchu ekumenicznym i jego perspektyw na przyszłość²⁹ SYNDESMOS wspomagał pośrednio inne publikacje ŚRK³⁰, jak również zainicjował i do końca pilotował publikację unikalnego zbioru dokumentacji dialogu między Kościołem prawosławnym i orientalnymi Kościołami prawosławnymi³¹

W tym miejscu podkreślić trzeba praktyczne zaangażowanie Bractwa w proces dialogu i starań o powrót do jedności tych dwu prawosławnych „rodzin” Przedstawiona wyżej struktura Bractwa dowodzi, iż organizacje młodzieżowe Orientalnych Kościołów Prawosławnych są jego członkami. Co prawda brakuje pośród nich przedstawicieli wszystkich Kościołów orientalnych, ale ułatwione ostatnimi laty kontakty i spotkania zaowocowały dwoma zgłoszeniami ze strony prawosławnych Ormian. W 1999 r. Sekretariat Generalny otrzymał oficjalne, zgodne z wymogami Konstytucji, podania o członkostwo od Youth Union of Jrvezh z Erywania w Armenii oraz Ormiańskiego Seminarium Duchownego Katolikosatu Cylicji z Antelias w Libanie. Ciągle brakuje zgłoszeń od młodzieży Syryjskiego Kościoła Prawosławnego, ale utrzymywane są bliskie kontakty z jego hierarchią i organizacjami młodzieżowymi w Syrii, Libanie i USA. Wspomniana publikacja to jeden z efektów reakcji SYNDESMOS-u na ogłoszony we wrześniu 1990 r. Drugi Dokument Komisji Wspólnej Dialogu i jej Rekomendacji³² W niemal bezpośrednim jej następstwie, zgodnie z rekomendacjami Zgromadzenia Generalnego w Bostonie (1989), już w maju 1991 w monasterze Bishoy w Egipcie obradowała Konsultacja poświęcona współpracy między ruchami młodzieżowymi obydwu prawosławnych „rodzin” Tam właśnie padła propozycja opracowania zbioru materiałów dotyczących dialogu. Zarówno pełna, rzetelna informacja o Kościołach przedchalcedońskich, jak i ponowna zachęta do bliższych, bardziej aktywnych kontaktów i współpracy miały służyć praktycznemu wspomoczeniu

²⁹ *The Orthodox Church in the World Council of Churches. Towards the Future.* Geneva-Białystok: WCC/SYNDESMOS 1996.

³⁰ Przykładem może być przygotowany na ostatnią Światową Konferencję Misji i Ewangelizacji zbiór esejów pt. *Orthodoxy and Cultures.* Red. I. Sauca. Geneva: WCC 1998. W wielu wypadkach SYNDESMOS odgrywał ważną rolę w dystrybucji literatury – za jego pośrednictwem stawała się dostępna w księgozbiorach wszystkich organizacji członkowskich i partnerskich.

³¹ *Towards Unity. The Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches.* Red. Ch. Chaillot, A. Belopopsky. Geneva: Inter-Orthodox Dialogue 1998.

³² Tamże s. 62-66.

dążeń hierarchii i struktur kościelnych w realizacji postanowień i rekomendacji dialogu³³ Jedną z rekomendacji była również propozycja wprowadzenia poprawki do Konstytucji SYNDESMOS-u – chodziło o to, by organizacje młodzieżowe z orientalnych Kościołów prawosławnych, funkcjonujące dotychczas na zasadach stowarzyszenia, mogły ubiegać się o pełnoprawne członkostwo w Bractwie³⁴ Propozycja potraktowana została bardzo poważnie, ale w trakcie jej rozpatrywania w toku przygotowań do XIV Zgromadzenia Generalnego w Moskwie (1992) okazało się, że w związku z brakiem pełnej, rzetelnej i szeroko dostępnej informacji o poszczególnych Kościołach orientalnych, toczącym się dialogu i ewentualnych konsekwencjach przyjęcia takiego postanowienia było na to jeszcze za wcześnie. Ze strony niektórych organizacji członkowskich pojawiły się głosy wyrażające obawę, iż w przypadku organizacji, których Kościoły nie są w kanonicznej jedności eucharystycznej, proponowane ujednolicanie kategorii członkostwa mogłoby oznaczać uprzedzanie oczekiwanej ciągle jeszcze ratyfikacji postanowień Komisji Wspólnej Dialogu przez poszczególne (wszystkie) prawosławne Kościoły lokalne. Obradująca przed Zgromadzeniem grupa byłych prezydentów i sekretarzy generalnych Bractwa zaproponowała „kompromisowe” rozwiązanie – utworzenie nowej, odrębnej, aczkolwiek równoprawnej grupy członków z Kościołów orientalnych. Zarząd przedłożył to rozwiązanie Zgromadzeniu, które jednogłośnie je przyjęło, i tak doszło do powstania umownej kategorii „sprzymierzonych” (ang. *federated*) członków Bractwa³⁵ Długo oczekiwaną publikację dokumentów poprzedziła kolejna konsultacja SYNDESMOS-u poświęcona studiom nad postęпами (albo ich brakiem) w oficjalnym dialogu oraz intensyfikacji kontaktów i współpracy między obiema grupami członków SYNDESMOS-u. Jej lokalizacja w Duma w Libanie (maj 1997) umożliwiła bezpośrednio zetknięcie z miejscowymi wspólnotami koptyjskimi, ormiańskimi i syryjskimi, które żyjąc w sąsiedztwie prawosławnej większości Patriarchatu

³³ *SYNDESMOS Final Document, Consultation on Co-operation between Orthodox and Oriental Orthodox Youth Movements, St Bishoy Monastery, Egypt, 20-26 May 1991* W: *Towards Unity* s. 37-38.

³⁴ Tamże s. 37-38.

³⁵ H. Huttunen. *Orthodox Unity for the Life of the World*. W: *Towards Unity* s. 15. Konstytucja SYNDESMOS-u stwierdza: „The objectives of SYNDESMOS are: [...] To be an instrument for furthering co-operation and deeper communion between the Orthodox and Oriental Orthodox Churches” (I.2.2/g). „Federated membership may be granted to applying members of the Oriental Orthodox Churches which comply with the conditions for Affiliated Membership” (II.6.3). Cyt. według: *SYNDESMOS Constitution* s. 90, 92.

Antiocheńskiego, wspólnie oferują przykłady daleko posuniętej lokalnej współpracy i świadectwo jedności.

Na zakończenie jeszcze kilka słów o szczególnym, zapowiadającym wcześniej żywym świadectwie ekumenicznego zaangażowania SYNDESMOS-u, składanym przez związanych z nim ludzi. Zarówno założyciele, jak i późniejsi liderzy Bractwa to wybitne postaci współczesnego prawosławia, a jednocześnie świetlane przykłady prawosławnego zaangażowania w ruchu ekumenicznym. Evdokimov, Meyendorff, Nissiotis, Schmemmann – te nazwiska mówią same za siebie. Sekretarze generalni czy prezydenci SYNDESMOS-u, znani i poważani w kręgach prawosławnych, często powoływani byli do pracy w ŚRK w Genewie lub jej strukturach regionalnych. Tak było w przypadku wymienianych już Anu Talvivaara i A. Belopopsky'ego. Gabriel Habib, wieloletni szef Sekretariatu z czasów jego lokalizacji w Bejrucie, przez wiele lat pracował dla MECC, a obecnie jest konsultantem ACCC (American Council of Churches of Christ). Ojciec Heikki Huttunen, prezydent SYNDESMOS-u w latach 1992-1995, w latach osiemdziesiątych pełnił funkcję szefa Departamentu Młodzieży ŚRK. Wielu sekretarzy i członków Komitetu Wykonawczego to obecnie ludzie świeccy, duchowni, biskupi i metropolici, którzy aktywnie kontynuują pracę (nie tylko z młodzieżą) w swych „macierzystych” Kościołach prawosławnych, reprezentując je również w lokalnych, narodowych czy regionalnych, strukturach zorganizowanego ruchu ekumenicznego. Przykłady można by mnożyć i doprawdy trudno byłoby wymienić wszystkich. Ograniczając się do ludzi, z którymi dane mi było zetknąć się osobiście w czasie mojej pracy w Zarządzie i w Sekretariacie, wymieniłbym jedynie tych najbardziej pod tym względem charakterystycznych: patriarcha Ignacy w Damaszku, arcybiskup Anastasios (Yannoulatos) z Tirany, metropolita Kiril (Gundiajew) z Moskwy, biskup Dimitrios (Couchell) i o. Leonid Kishkovsky z Nowego Yorku, biskup George (Khodre) z Libanu, metropolita Mar Coorilos z Bombaju, metropolita Nikitas (Lulias) z Hong Kongu, metropolita Serafim (Kykkotis) z Nairobi, o. Rauno Pietarinen z Ilomantsi w Finlandii, Albert Laham z Genewy...

Te żywe przykłady utwierdzają mnie w przeświadczeniu, które można by zapewne streścić stwierdzeniem: im bardziej prawosławny, tym bardziej ekumeniczny.

BIBLIOGRAFIA

- B o s H.:** SYNDESMOS Commemorates 50th Anniversary of Historic Meeting which Led to the Fellowship's Establishment. „SYNDESMOS News” 13:1999 No. 2 (Summer) s. 10-11, 20.
- B r e c k J.:** Bioethical Dilemmas and Orthodoxy. „SYNDESMOS News” 12:1998 No. 2 (Spring) s. 5-10.
- Discussion on the Future of the Historic Monastery in Suprasl. „SYNDESMOS Journal. A Journal of Orthodox Unity, Witness and Renewal” 1:1995 s. 8.
- For the Peace From Above. An Orthodox Resource Book on War, Peace and Nationalism. Ed. H. Bos, J. Forest. Bialystok: SYNDESMOS 1999.
- H u t t u n e n H.:** Orthodox Unity for the Life of the World. W: Towards Unity. The Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches. Red. Ch. Chaillot, A. Belopopsky. Geneva: Inter-Orthodox Dialogue 1998 s. 11-16.
- K o u m b a r e l i s E.:** Introduction to the History of SYNDESMOS (mps). Orthodox Spirituality and Ecology. „SYNDESMOS News” 13:1999 No. 2 (Summer) s. 17-19.
- Orthodox Youth and Ecumenism. Ed. A. Belopopsky, A. Talvivaara. Bialystok: SYNDESMOS/WCC 1998 s. 102-106.
- Orthodoxy and Cultures. Red. I. Sauca. Geneva: WCC 1998.
- Report of the Witness and Service Conference, Montgeron France, 28 August-2 September 1979. Helsinki: SYNDESMOS 1980.
- Restoring Valaam Monastery's Natural and Spiritual Beauty. „SYNDESMOS News” 12:1997 No. 1 (Spring) s. 13.
- SYNDESMOS Constitution. W: SYNDESMOS XV General Assembly Report. Bialystok: SYNDESMOS 1997 s. 90-101.
- SYNDESMOS Final Document, Consultation on Co-operation between Orthodox and Oriental Orthodox Youth Movements, St Bishoy Monastery, Egypt, 20-26 May 1991. W: Towards Unity. The Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches. Red. Ch. Chaillot, A. Belopopsky. Geneva: Inter-Orthodox Dialogue 1998 s. 37-38.
- The Ecumenical Movement, the Churches and the World Council of Churches. An Orthodox Contribution to the Reflection Process on „The Common Understanding and Vision of the WCC” Red. G. Lemopoulos. Geneva-Białystok: WCC/SYNDESMOS 1996.
- The Orthodox Church in the World Council of Churches. Towards the Future. Geneva-Białystok: WCC/SYNDESMOS 1996.
- Towards Unity. The Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches. Red. Ch. Chaillot, A. Belopopsky. Geneva: Inter-Orthodox Dialogue 1998.

SYNDESMOS AND OIKOUMENE

S u m m a r y

SYNDESMOS, the World Fellowship of Orthodox Youth is one of the most exciting and influential developments in Orthodoxy over the past fifty years. Founded initially in 1953 to foster contacts and promote co-operation among Orthodox youth movements in Western Europe, Greece and the Middle East, SYNDESMOS has grown into a fellowship of 126 youth organisations and theological schools in 42 countries around the world. In Greek, the word *syndesmós* means 'bond of unity'. The Fellowship enjoys the encouragement and blessing of all the local canonical Orthodox Churches and, today, it is recognised and supported by such international bodies as UNESCO, the European Union, the Council of Europe, the World Council of Churches, the World Wide Fund for Nature etc. While youth activities have always constituted the cornerstone of its programmes, SYNDESMOS has frequently spoke to and acted upon wider issues facing the Orthodox Church.

Ecumenical involvement of SYNDESMOS stems from its very beginnings. The idea of establishment of a fellowship uniting Orthodox youth of all local Orthodox Churches occurred at a meeting of 28 young Orthodox people gathered for a Consultation at the Ecumenical Institute in Bossey, Switzerland, 1949. Youth Department of the newly established World Council of Churches offered its support in organising this meeting hoping it would lead to such a development.

SYNDESMOS representatives had been invited to participate in various ecumenical gatherings and to co-operate in programmes run by ecumenical organisations. In many cases representatives of SYNDESMOS were understood to be representatives of Orthodox youth of all the local Orthodox Churches.

In 1970s and 1980s, good working relationship has been established with ecumenical youth organisations – namely WCC Sub-Unit on Youth, WSCF Europe Region and EYCE as well as other ecumenical organisations like: WCC, CEC, MECC, Fellowship of St Alban and St Sergius, Philoxenia and Focolare. As discussion on ecumenism and ecumenical involvement of youth has always been included in programmes of SYNDESMOS General Assemblies, representatives of these organisations have been invited to participate in them. Moreover, SYNDESMOS has held and has been involved in organising several ecumenical youth events. In co-operation with the WCC Sub-Unit on Youth and WSCF Europe Region, a series of consultations regarding active involvement of Orthodox youth in ecumenical movement was held in Prešov, Czechoslovakia 1988, Varska, Estonia 1994 and Chambesy, Switzerland 1995. Other joint ecumenical meetings took place in Syria 1981, Yugoslavia 1987, Greece and Bulgaria 1988.

Important aspect of SYNDESMOS ecumenical involvement are publications. As a result of the series of consultations, a resource book on Orthodox Youth and Ecumenism has been edited by two former SYNDESMOS Secretaries-General who had been involved in their implementation. A series of reports from important meetings on Orthodox participation in the ecumenical movement has been published in co-operation with the WCC. SYNDESMOS has also initiated publication of a complete set of documents *Towards Unity. Dialogue between the Orthodox Church and the Oriental Orthodox Churches*. This book as well as seminars organised in Bishoy, Egypt 1992 and Duma, Lebanon 1997 reflect the Fellowship's active invol-

vement in the dialogue. Five Oriental Orthodox youth organisations (Coptic, Ethiopian and Malankara Syrian-Orthodox) and from Egypt, Ethiopia and India are members of SYNDESMOS and two Armenian Orthodox from Armenia and Lebanon have just applied for membership.

Very significant and living testimonies of SYNDESMOS' involvement in the ecumenical movement are leaders of the Fellowship. Names of its founders – Paul Evdokimov, John Meyendorff, Nikos Nissiotis, Alexander Schmemmann – speak for themselves. Former SYNDESMOS officers, its Presidents and Secretaries-General – later on became renown Orthodox hierarchs, theologians and personalities actively involved in their local ecumenical institutions as well as regional, international and world-wide structures. Thus two recent Secretaries-General – Anu Talvivaara and Alexander Belopopsky – became officers of the WCC.

Summarized by Włodzimierz Misijuk

Słowa kluczowe: SYNDESMOS – Światowe Bractwo Młodzieży Prawosławnej, historia i struktura SYNDESMOS-u, Kościoły prawosławne, ruch ekumeniczny.

Key words: SYNDESMOS – the World Fellowship of Orthodox Youth, history and structure of SYNDESMOS, Orthodox Churches, ecumenical movement.